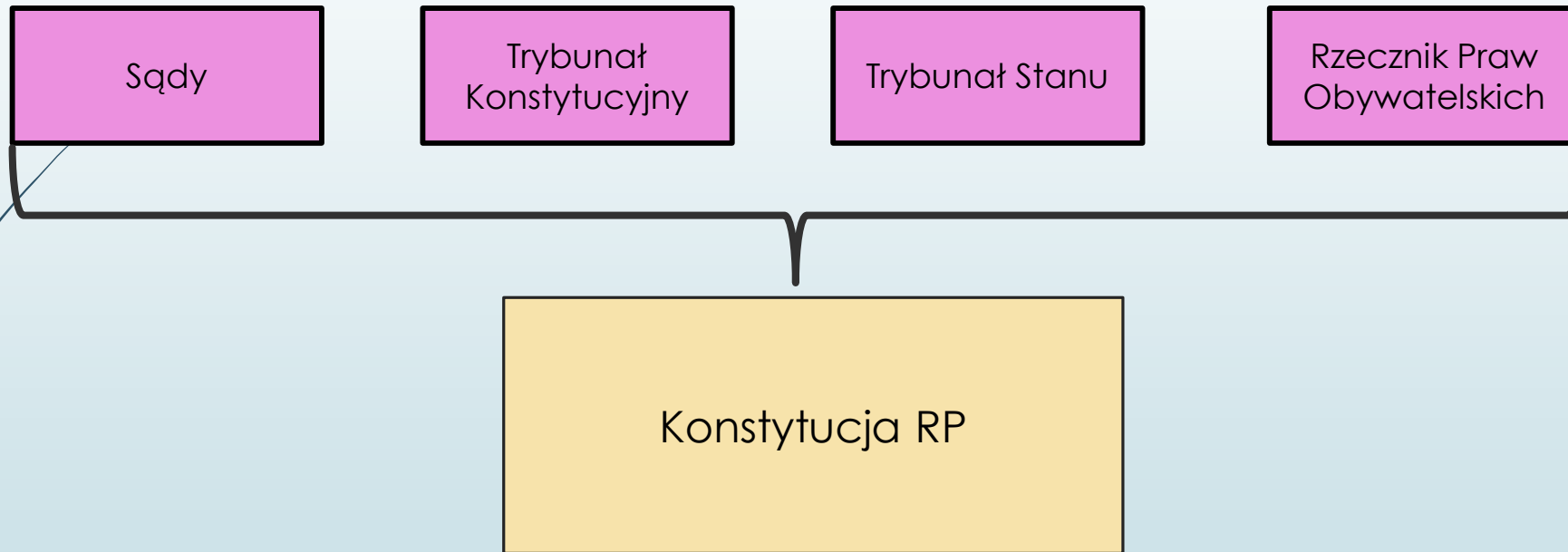

Krajowy system ochrony praw człowieka

Janusz Roszkiewicz

Instytucjonalne gwarancje ochrony praw człowieka w Polsce

Sqdy

Po co sądy?

Sądy w fachowy sposób rozstrzygają **spory międzyludzkie** na podstawie przepisów prawa.

Spory o charakterze:

- cywilnym
- karnym
- sądowo-administracyjnym

Tylko sądy mogą rozstrzygać takie spory – posiadają one **monopol na sprawowanie wymiaru sprawiedliwości**.

Zasady działania sądów i trybunałów

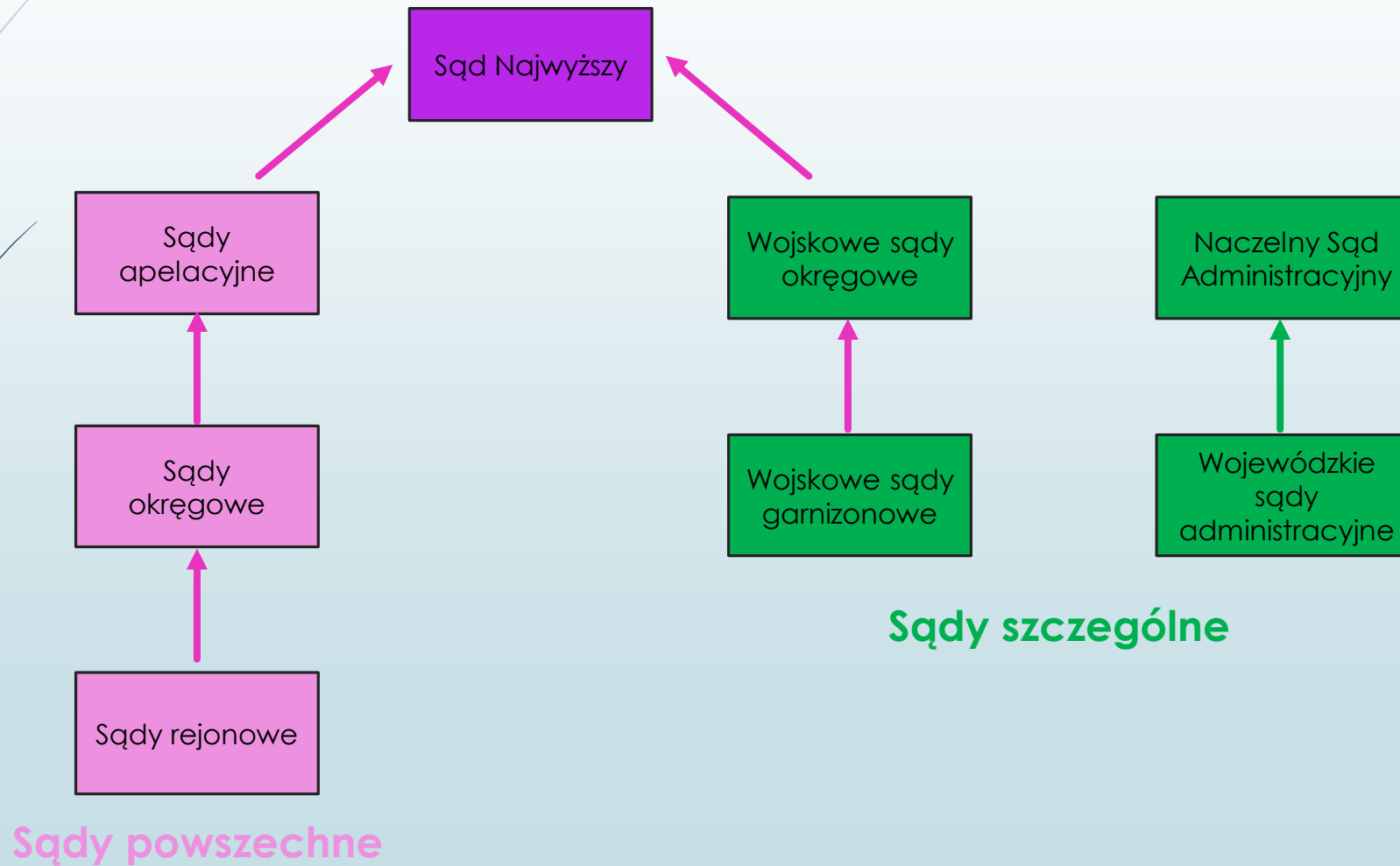
- ▶ zasada niezawisłości sędziowskiej
- ▶ zasada niezależności i odrębności od pozostałych władz
- ▶ zasada nieusuwalności sędziów
- ▶ zasada sprawności i rzetelności działania instytucji publicznych

Kazus

Sąd okręgowy w Skierniewicach od 2 lat rozpoznaje sprawę brutalnego zabójstwa małej dziewczynki. Prokurator żąda dla oskarżonego kary dożywotniego pozbawienia wolności, natomiast sam oskarżony nie przyznaje się do winy. Sprawą zainteresował się Minister Sprawiedliwości, który zadzwonił do prezesa tego sądu okręgowego, żądając, aby sędziowie orzekający w sprawie niezwłocznie zakończyli proces i wydali wyrok skazujący. Minister argumentował, że dalsze przedłużanie procesu naruszać będzie konstytucyjne prawo rodziców dziewczynki do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Prezes sądu kazał sędziom zamknąć sprawę, ale ci przez następny miesiąc przesłuchiwali świadków i badali kolejne dowody. Wtedy Minister Sprawiedliwości polecił wszcząć postępowanie dyscyplinarne przeciw sędziom, stawiając im zarzut spowodowania przewlekłości procesu.

- 1. Jakie prawa człowieka są tu zagrożone?**
- 2. Czy zachowanie Ministra Sprawiedliwości było prawidłowe?**
- 3. Czy zachowanie prezesa sądu było prawidłowe?**

Podział sądownictwa

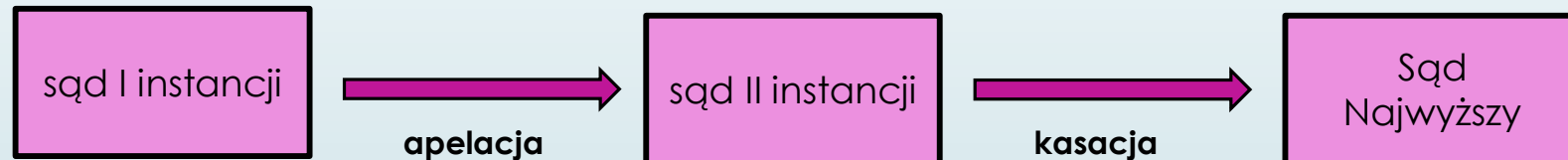

Dwuinstancyjność w Polsce

Postępowanie cywilne

Postępowanie karne

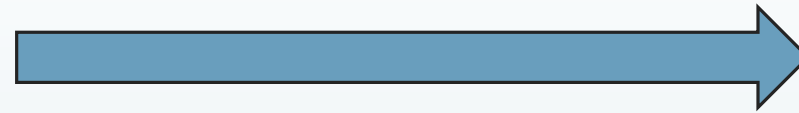

Postępowanie administracyjne

Powoływanie sędziów

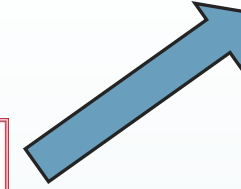
Krajowa Rada
Sądownictwa

wniosek

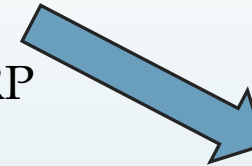
PREZYDENT RP

odmawia
powołania

powołuje

„zamraża”
kandydaturę

Art. 179 Konstytucji RP

Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, **na czas nieoznaczony**.

Dlaczego nie na czas oznaczony?

Ponieważ jest to jedna z **gwarancji niezawisłości sędziowskiej**.

Kazus

Henryk, Ryszard i Hermiona wystartowali w konkursie na wolne stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Wszyscy posiadali imponujący dorobek i wieloletnie doświadczenie w wykonywaniu zawodu prawnika: Henryk od 15 lat był wziętym radcą prawnym, Ryszard doktorem nauk prawnych i sędzią sądu apelacyjnego od 20 lat, Hermiona adwokatem i profesorem prawa cywilnego od 10 lat. Wszyscy uzyskali pozytywne opinie od swoich korporacji zawodowych, a także przedstawili obszerne teczki z aktami przedstawiającymi ich liczne osiągnięcia. Krajowa Rada Sądownictwa po kilkudniowym przesłuchaniu kandydatów i kilkutydniowej dyskusji podjęła jednomyślnie uchwałę o wystąpieniu do Prezydenta RP z wnioskiem o powołanie wszystkich trzech kandydatów na sędziów SN. Miesiąc później Prezydent RP wydał postanowienie o powołaniu Henryka i Hermiony na stanowisko sędziów SN oraz postanowienie o odmowie powołania Ryszarda. Postanowienia nie zawierały żadnego uzasadnienia.

Czy zostały naruszone jakieś prawa Ryszarda?

Czy istnieje „prawo do bycia sędzią”?

Czy istnieje „prawo do uzasadnienia” powodów odmowy powołania na sędziego”?

zob. post. WSA w Warszawie z 18.1.2008 r., II SA/Wa 1946/07, post. TK z 19.6.2012 r., SK 37/08; post. NSA z 16.10.2017 r., I OSK 857/17

Sądownictwo powszechne

Art. 177 Konstytucji RP

Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów.

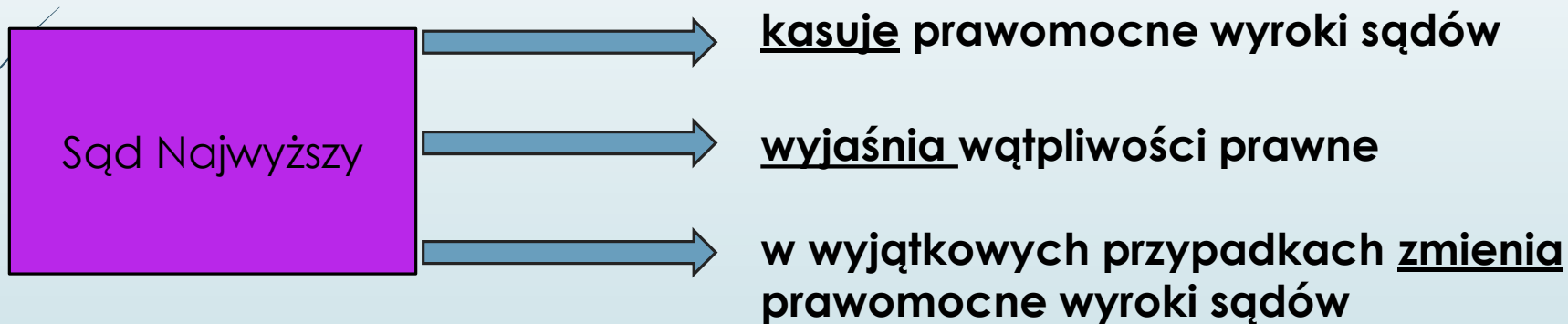
Sąd Najwyższy

Fot. Marcin Obara /PAP

Po co Sąd Najwyższy?

Sąd Najwyższy jest po to, aby sprawować **nadzór judykacyjny** nad orzecznictwem sądów powszechnych i wojskowych.

Sąd Najwyższy

Sąd Najwyższy

Izba Cywilna

sędziowie + Prezes SN (szef Izby)

Izba Karna

sędziowie + Prezes SN (szef Izby)

Izba Pracy i
Ubezpieczeń
Społecznych

sędziowie + Prezes SN (szef Izby)

Izba Kontroli
Nadzwyczajnej i
Spraw Publicznych

sędziowie + ławnicy + Prezes SN (szef Izby)

Izba Dyscyplinarna

sędziowie + ławnicy + Prezes SN (szef Izby)

Pierwszy
Prezes SN
(6-letnia
kadencja)

Kazus

Sąd Okręgowy w Warszawie rozpatrywał pozew przeciwko szpitalowi o zapłatę odszkodowania za błąd lekarski. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, który jako prawnik specjalizował się w prawie medycznym, objął sprawę osobistym nadzorem: polecił Sądowi Okręgowemu dostarczyć mu akta sprawy oraz przedłożyć mu projekt orzeczenia do zatwierdzenia.

Jak powinni zachować się sędziowie orzekający w sprawie?

Główne problemy z nową ustawą o SN

- obniżenie wieku przejścia w stan spoczynku z 70 do 65 lat
- wymiana kadrowa w SN
- wprowadzenie ławników do Izby Dyscyplinarnej oraz Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
- wprowadzenie skargi nadzwyczajnej

Wymiana kadrowa w SN

Do 3 kwietnia 2018 r.:

73 obsadzone
stanowiska SN

Liczbę stanowisk
określał Prezydent na
wniosek ZOSN

I Prezes SN
(2014-2020)

Po 3 kwietnia 2018 r.:

27 sędziów SN
przechodzi w stan
spoczynku

Liczbę stanowisk
określa Prezydent, nie
mniej niż 120

Przerwanie kadencji,
Prezydent wskazuje
nowego I Prezesa

Sądownictwo administracyjne

Art. 184 Konstytucji

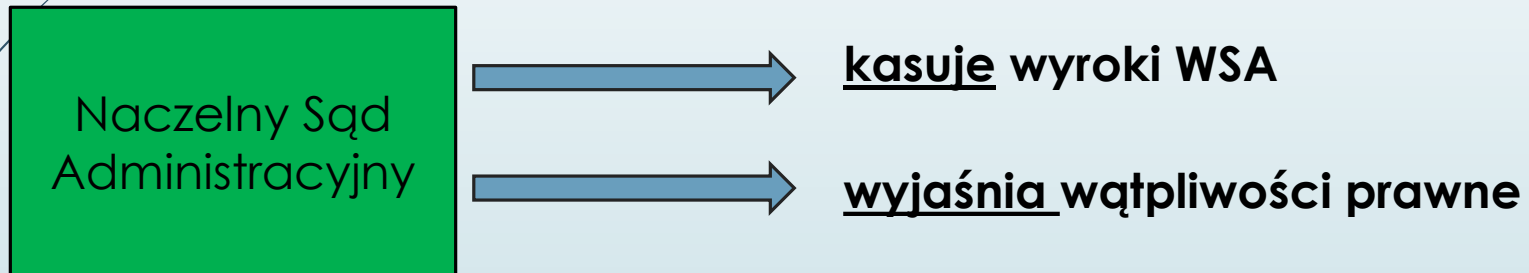
Naczelny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują, w zakresie określonym w ustawie, kontrolę działalności administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej.

Naczelny Sąd Administracyjny

Po co Naczelny Sąd Administracyjny?

NSA, inaczej niż SN, jest **sądem II instancji** dla wojewódzkich sądów administracyjnych.

Naczelny Sąd Administracyjny

Naczelny Sąd
Administracyjny

Izba
Ogólnoadministracyjna

sędziowie + Wiceprezes NSA

Izba Gospodarcza

sędziowie + Wiceprezes NSA

Izba Finansowa

sędziowie + Wiceprezes NSA

Prezes NSA
(6-letnia
kadencja)